

Stavekontroll – Et kritisk blikk

En stavekontroll virker stort sett ved å slå opp i en liste med ord og sammenligne det med de ordene du skriver. Dels prøver den også å sette sammen ord fra ordlista til nye ord, med blandet suksess. Dette er grunnen til at vi ikke bør ta alt stavekontrollen streker under med rødt for å være feil, heller ikke tro at alt uten røde streker må være riktig og god norsk. En datamaskin kan ikke norsk, kan ikke tenke og har ikke språkfølelse. En stavekontrolls forslag og røde streket er forslag som kan hjelpe deg, men ingen absolutt fasit eller sovepute. Her som ellers gjelder: Tenk selv!

Har man tid, og det bør man kanskje ha, kan man gjøre om dette til en fenomenologisk øvelse der elevene selv kan skrive opp alle steder der de har skrevet feil, men ikke blir rettet, og omvendt: hvor man har skrevet riktig, men likevel får en rød strek under ordet. Her bør læreren selv tre støttende til slik at man ikke plutselig tror at alskens rare ord er vanlig norsk. Dette kan også være et fint tverrfaglig prosjekt sammen med en norsklærer. Kommer man ikke straks med fasiten, men lar elevene undre seg og forske på det så kanskje dette blir en lærdom som sitter dypere og blir noe man selv har funnet ut. I den ånd er her noen eksempler og spørsmål man kan ha til å hjelpe elevene i gang.

Noen eksempler og oppgaver

Eksempel 1

Feil: Jeg hetter Perr. Jeg borrh på Nesoden. jeger 165år.

Rettet: Jeg heter Per. Jeg bor på Nesodden. Jeg er 16 år.

- Hvorfor blir feil ord noen ganger understreket med rødt, og andre ganger ikke?
 1. Hvorfor retter ikke stavekontrollen «Hetter» og «jeger»?
 2. Hva med het5er, eller Trond istedenfor Tron?
 3. Hva med «mat pakke» eller «stave kontroll»?
 4. Hva med Kjellfrid eller Klavaro?
 5. Hva med fremmedord?
- Hvordan bruker man stavekontrollen fornuftig?

Eksempel 2: Nettjener og netjtjener

Eksempel 3: Skrivebordsmetaforen, skrivebordsmetaforen, vedtaksdyktighet, luftballongsjåfør

Eksempel 4: Vi har fått nytt spisebord

Riktig ord	Feilstavet ord	Oppdaget?
Spisebord	Spissebord	ja
	Spise bord	nei
	Spisse bord	nei

- Hvorfor retter den «spissebord» men ikke «spise bord» eller «spisse bord»?

Øvelse

Skriv så mange lange ord dere klarer. Hvilke blir godkjent? Ut fra eksemplene ovenfor: Hva kan en stavekontroll rette og hva ikke? Hva må du passe på å rette selv? Hva kan den gi feil beskjed om?

Øvelse 2: særskrivning

Hva er forskjellen på en norsk lærer og en norsklærer? Eller hva er forskjellen på tunfisk biter i vann og tunfiskbiter i vann? Hent gjerne flere eksempler her: <http://folk.uio.no/tfredvik/amo>

Oppsummering

Hva retter stavekontrollen

1. Ord som er feilstavet

Hva retter ikke stavekontrollen?

1. At man bruker feil ord, men ordet er rett stavet. Dette gjelder også særskrivning
2. Ord som inneholder tall
3. Sammensatte ord som ikke er med i stavekontrollens ordliste
4. Ukjente eller sjeldne egennavn
5. Ord som er på et annet språk (da må man angi hvilket språk ordet er på)

Lenker

Morsomme stavefeil

<http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo>

<http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo/innlegg.html>

<http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo/orddelingstoppen.html>

http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo/jpg/indre_sjoemanns_misjon-SveinEriksen.jpg

http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo/jpg/haanvask_TorArthurHagen.jpg

http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo/jpg/009_ArneHaaland_AnanasBiter.jpg

http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo/jpg/005_SteinarJoergensen_OvnsKroken.jpg

<http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo/jpg/bulgaria-ukjentavsender.jpg>

http://www.astro.uio.no/~tfredvik/amo/jpg/125_RuneKorneliussen_Badebassengadvarsler.jpg

Vanlige stavefeil

<http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>

[http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbokstatistikk.cgi?s=\\$spraak](http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbokstatistikk.cgi?s=$spraak)